

Ecaterina ȚĂRNĂ

ETICA PEDAGOGICĂ

Curs universitar

Chișinău, 2023

**Lucrarea a fost aprobată pentru editare la ședința
Senatului Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”**

Aprobată în:

ședința Catedrei Științe ale Educației și Management din 14.02.2023,
Proces verbal nr.8;

ședința Senatului Universității Pedagogice de Stat ”Ion Creangă” din 22.06.2023,
Proces verbal nr. 12

Recenzenți:

Callo Tatiana, profesor, doctor habilitat

Cuznețov Larisa, profesor, doctor habilitat

Imagine coperta: <https://www.midjourney.com>

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Țărnă, Ecaterina.

Etica pedagogică: Curs universitar / Ecaterina Țărnă. – Chișinău: [S. n.], 2023 (CEP UPSC). – 233 p.:
fig. color, tab.

Referințe bibliogr.: p. 218-222 (176 tit.). – [100] ex.

ISBN 978-9975-46-800-8.

37.015.31:17(075.8)

T 23

© CEP UPSC, 2023

Tipar executat la Centrul Editorial-Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”
din Chișinău, str. Ion Creangă, nr. 1, MD-2069

CUPRINS

PREFAȚĂ	5
I. ETICA – ETIMOLOGIE, DEFINIȚII ȘI DELIMITĂRI CONCEPTUALE	8
I.1. Generalității din perspectiva delimitărilor conceptuale	9
I.2. Obiectul de studiu, funcțiile și problematica eticii pedagogice	15
I.3. Deontologia – parte componentă a eticii profesionale.....	20
I.4. Întrebări și teme de reflecție.....	24
I.5. Lecturi suplimentare	25
II. CODUL ETIC AL CADRELOR DIDACTICE – NECESITATE CATEGORICĂ ȘI NECONDIȚIONATĂ.....	26
II.1. Codul de etică al cadrului didactic – standarde și reguli de conduită pentru personalul educațional	27
II.2. Referențialul valoric destinat domeniului Științe ale Educației	33
II.3. Sistemul etic în raport cu specificul constrângerilor deontologice	39
II.4. Întrebări și teme de reflecție.	43
II.5. Lecturi suplimentare	44
III. PERSPECTIVA INTEGRĂRII VALORILOR ETICE ÎN ACTIVITATEA PROFESIONALĂ A CADRELOR DIDACTICE	45
III.1. Teoriile etice și relevanța lor în activitatea personalului educațional	46
III.2. Perspective integratoare ale eticii pedagogice.....	52
III.3. Dimensiunea culturală a eticii în dezvoltarea personală și profesională.....	59
III.4. Întrebări și teme de reflecție.....	66
III.5. Lecturi suplimentare	67
IV. PRINCIPIILE ȘI CATEGORIILE ETICII PEDAGOGICE.....	68
IV.1. Principiile fundamentale ale eticii și responsabilitatea cadrelor didactice	69
IV.2. Sistemul categorial al eticii și specificul organizației morale.....	76
IV.3. Particularitățile sistemului categorial al eticii pedagogice.....	83
IV.4. Întrebări și teme de reflecție	90
V. OBLIGATIVITATEA CONȘTIENȚĂRII REGULILOR DEONTOLOGICE.....	93
V. 1. Misiunea morală a organizației școlare: competențe și așteptări profesionale	94
V2. Relaționarea etică cu cel care urmează să fie educat.....	101
V3. Autocontrolul, decența și corectitudinea pedagogică	108
V4. Întrebări și teme de reflecție	114
V5. Lecturi suplimentare.	116

VI. UNIVERSUL VALORILOR – CONSIDERAȚIUNI GENERALE PENTRU CADRELE DIDACTICE.....	118
VI.1. Semnificația și definirea valorilor – o abordare retrospectivă	119
VI.2. Tipologia valorilor – o abordare analitică	126
VI.3. Mediul educațional – un pattern valoric și atitudinal	136
VI.4. Valorile morale fundamentale și dezvoltarea personalității	144
VI.5. Întrebări și teme de reflecție.....	152
VI.6. Lecturi suplimentare	154
VII. NORMELE PROFESIONALE, AUTONOMIA ȘI RESPONSABILITATEA PEDAGOGICĂ	155
VII.1. Normele profesionale și legea morală	156
VII.2. Simiul etic și conștiința morală	167
VII.3. Datoria profesională, autonomia decizională și responsabilitatea personalului educațional	174
VII.4. Întrebări și teme de reflecție	181
VII.5. Lecturi suplimentare	182
VIII. EVALUAREA ȘI SOLUȚIONAREA DILEMELOR ETICE ÎN EDUCAȚIE	183
VIII.1. Dileme etice - particularității definiției	184
VIII.2. Analiza și soluționarea dilemelor etice în educație.....	192
VIII.3. Dezvoltarea moralității elevului – o logică a acțiunii etice a educatorului	201
VIII.4. Tactul și măiestria pedagogică ca forme de funcționare a moralei.....	210
VIII.5. Întrebări și teme de reflecție.....	219
VIII.6. Lecturi suplimentare	222
STUDIUL INDIVIDUAL	223
BIBLIOGRAFIE.....	227

PREFAȚĂ

Lucrarea *Etica pedagogică. Curs universitar* cuprinde o sinteză și o analiză a impresionantelor lucrări în domeniu, oferind studenților pedagogi, dar și tuturor celor interesați de etică atât „un instrument util de lucru”, cât și unele direcții privind înțelegerea sensurilor profunde ale implicațiilor morale în actul educativ, a interiorizării valorilor, normelor și principiilor etice, precum și pentru formarea convingerilor morale și a deprinderilor deontologice necesare profesioniștilor.

Etica pedagogică este un curs obligatoriu și important în dezvoltarea personală și profesională. Raportându-ne la realitățile teoretico-aplicative moderne și postmoderne, optăm pentru asigurarea calității în formarea inițială prin orientarea la standardele de formare profesională a personalului educațional. Cursul respectiv răspunde cerințelor interdisciplinare și transdisciplinare, constituind o punte de legătură între domeniile pedagogiei, filosofiei, sociologiei și psihologiei, între sfera privată și cea publică a experienței personale și profesionale. De asemenea, având în vedere ansamblul pregătirii metodologice, cursul are drept scop fundamentarea abilităților practice pentru formarea și dezvoltarea capacității de analiză a comportamentului profesional prin prisma normelor specifice deontologiei pedagogice, antrenarea deprinderilor de conduită în raport cu normele etice, formarea capacităților empatice și a tactului pedagogic, dezvoltarea atitudinii nonconflictuale, formarea atitudinii respectuoase față de elevi și a unei culturi organizaționale etc.

Etica pedagogică abordează problematica formării profesionale din perspectiva exigențelor prevăzute în *Codul de etică al cadrului didactic*, elaborat în baza art. 135, alin. (6)-(8), Codul Educației nr. 152 din 17 iulie 2014, aprobat de Parlamentul Republicii Moldova și publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 319-324 din 24 octombrie 2014, art.634.

Etica pedagogică pentru care pledăm pune în discuție valorile pedagogice și atitudinea nonconflictuală ce ne călăuzesc și ne dirijează comportamentul, fiind „o disciplină care normează mai degrabă decât constrânge” și care vizează nu atât ordinea impusă, cât o tendință spre responsabilitate și pozitivism, o disciplină a politeții și nu una a coerciției. E de menționat că *studenții pedagogi nu pot evita cunoașterea semnificației contextuale a valorilor pedagogice*, întrucât ceea ce fac și ceea ce nu fac poate fi oricând subiectul unei evaluări de natură etică. Astfel, pentru viitoarele cadre didactice, *necesitatea formării unei culturi etice* este un deziderat, iar cunoașterea, recunoașterea și promovarea valorilor pedagogice ca surse ale dezvoltării atitudinii nonconflictuale este un obiectiv prioritar al cursului.

În speranța că lucrarea încurajează studenții spre dezbateri constructive, intenția noastră este să le oferim un suport teoretico-aplicativ și, totodată, să-i invităm să transpună în activități practice normele de conduită și valorile profesionale prevăzute în *Codul de etică al cadrului didactic*. Studenții au o deosebită șansă de a se autodezvolta și de a se manifesta ca adevărații profesioniști de la care societatea așteaptă exemple de moralitate, acte de comportament și civilitate, cu alte cuvinte, punerea în acțiune a competențelor profesionale, îndeplinirea obligațiilor, onorarea instituției de învățământ și a demnității de a fi pedagog. În această ordine de idei, perspectivele integratoare ale eticii pedagogice constituie o parte majoră a ceea ce numim generic *cultură morală și profesională a pedagogului*.

La selectarea activităților propuse pentru lucrul individual ne-am orientat spre formarea prin construcție proprie a unui proces de interiorizare a conceptelor în diverse situații, pentru ca studentul să ajungă la construcții mentale funcționale. Considerăm enunțată asigurarea valorificării competențelor în acțiuni conștientizate, dar și dezvoltarea capacităților generative susceptibile de a

găsi numeroase răspunsuri adecvate unei infinități de situații noi. *Etica pedagogică* prescrie norme comportamentale, ceea ce înseamnă că are caracter normativ, oferind un cadru moral comun tuturor actorilor educaționali, promovând responsabilitatea și conduita profesională. Din perspectiva raționalismului academic, dar și pentru a asigura un grad cât mai înalt de conștientizare, propunem studenților să analizeze, să observe, să studieze lucrarea ca pe o știință normativă și practică, fiind înțeleasă nu numai *pentru a afla ce este moralitatea, ci mai ales pentru a fi morali*.

În final, menționăm că editarea lucrării face parte din proiectul de cercetare postdoctorală *Valorile pedagogice ale dezvoltării atitudinii nonconflictuale a studenților din perspectiva integrării profesionale*, susținut financiar de *Ministerul Educației, Culturii și Cercetării*, de *Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare* și de *Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”* cărora le mulțumesc mult și le doresc mari realizări în continuare. Nu în ultimul rând, le mulțumesc cu profundă recunoștină recenzenților și colegilor de la *Catedra Științe ale Educației și Management, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”*. În acest context, îmi exprim gratitudinea și față de familie, prieteni pentru înțelegerea manifestată cu privire la angajamentele mele profesionale, ceea ce m-a ajutat considerabil să pot dedica o mare parte din timp pentru editarea cursului respectiv.

Organizarea materialului

Subiecte

Sunt stabilite la începutul fiecărui capitol. Am încercat să atragem atenția asupra fenomenelor și proceselor specifice eticii pedagogice.

Competențe

Ajută la formarea unei idei clare ce se așteaptă de la student să știe și să aplice după parcurgerea capitolului.

Concepte-cheie

Fiecare capitol conține rubrica *Concepte-cheie*. Insistăm pe antrenarea mecanismelor mentale și încurajăm căutarea independentă a sensurilor. De asemenea, studenții sunt invitați să facă o analiză comparativă a conceptelor menționate și să stabilească relațiile existente cu termenii explicații în DEX.

Pentru a consulta lucrarea integrală vă adresați în Sala de lectură cu profil universal a Bibliotecii Științifice UPSC